

KOMMUNIKATIV O'YINLAR ORQALI O'RTA MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALAR NUTQINI RIVOJLANTIRISH TEXNOLOGIYASI

Roxmonova Manzila

Termiz davlat pedagogika instituti magistranti

Ilmiy rahbar: Quvvatova Mohira Hikmatillayevna

*Maktabgacha ta'limda tarbiyani tashkil etish kafedrası mudiri
pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD).*

Annotatsiya: *Ushbu maqolada o'rta maktabgacha yoshdagi bolalar nutqini rivojlantirishda kommunikativ o'yinlar texnologiyasining ahamiyati va samaradorligi tahlil qilinadi. Pedagogik yondashuvlar va interaktiv metodlar misollar bilan ko'rsatiladi.*

Kalit so'zlar: *kommunikativ o'yinlar, nutq rivoji, maktabgacha ta'lim, bolalar, pedagogik texnologiya, interaktiv metodlar, ijodiy o'yinlar.*

ТЕХНОЛОГИЯ РАЗВИТИЯ РЕЧИ ДЕТЕЙ ДОШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА ЧЕРЕЗ КОММУНИКАТИВНЫЕ ИГРЫ

Аннотация: *В статье анализируется значимость и эффективность технологии коммуникативных игр в развитии речи детей дошкольного возраста. Педагогические подходы и интерактивные методы представлены с примерами.*

Ключевые слова: *коммуникативные игры, развитие речи, дошкольное образование, дети, педагогическая технология, интерактивные методы, творческая игра.*

TECHNOLOGY FOR DEVELOPING SPEECH IN PRESCHOOL CHILDREN THROUGH COMMUNICATIVE GAMES

Abstract: *The article analyzes the significance and effectiveness of communicative game technology in developing speech in preschool children. Pedagogical approaches and interactive methods are illustrated with examples.*

Keywords: *communicative games, speech development, preschool education, children, pedagogical technology, interactive methods, creative play.*

Kirish. O'rta maktabgacha yoshdagi bolalarda nutq va og'zaki til rivoji — bu ularning ijtimoiy muloqot, fikrni ifodalash va maktabga tayyorgarlik jihatidan muhim bosqichidir. Og'zaki til – bolaning atrofdagi olamni anglashida, fikr almashishida va jamiyatga moslashishida asosiy vositadir [1]. Shu bois, pedagogik jarayonda maktabgacha yoshdagi bolalar nutqini maqsadli ravishda rivojlantirish texnologiyalarini joriy qilish alohida ahamiyat kasb etadi.

So'nggi paytlarda o'yin faoliyati nutq rivojiga samarali vosita sifatida ko'rilmogda. Xususan, kommunikativ va didaktik o'yinlar bolaga til bilan o'zaro faoliyat qilish, yangi so'zlarni o'zlashtirish va muloqot ko'nikmalarini amalda qo'llash imkonini beradi [2]. Bundan tashqari, o'yin orqali bolalar so'z va tuzilmalarni eksperiment qilish, xatolikdan qo'rqmasdan fikr almashish muhitida bo'lish orqali til rivojini mustahkamlaydi [3].

Maktabgacha ta'lim muhitida o'yin texnologiyalarini, xususan kommunikativ o'yinlarni qo'llash nutqiy va ijtimoiy kompetensiyalarni shakllantirishga xizmat qiladi. Shu munosabat bilan, ushbu maqola maktabgacha yoshdagi bolalarda nutqini rivojlantirishda kommunikativ o'yinlar texnologiyasining mohiyati, afzalliklari va amaliy qo'llanilishi bilan tanishtirishga qaratilgan.

Asosiy qism. Nutq rivoji maktabgacha yoshdagi bolalar uchun muhim bosqich bo'lib, bu jarayonda bolaning til bilan muloqot qilish, fikrini ifodalash, ijtimoiy munosabatlar o'rnatish qobiliyatlari shakllanadi. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, o'yin faoliyati ayniqsa nutqni rivojlantirishda samarali vosita hisoblanadi. Bir sistematik qayta ko'rib chiqishda maktabgacha yoshdagi bolalar

orasida «o'yin asosida o'qitish» metodlari kognitiv, ijtimoiy va emotsional rivojlanishga sezilarli ta'sir ko'rsatgan (effekt hajmi $g=0.46$ kognitiv sohada) [5].

O'yin turlarining ta'siri. Nutqni rivojlantirish maqsadida qo'llaniladigan o'yinlar bir necha guruhga ajratiladi: rol o'yin (pretend play), blokirovka o'yinlari (barrier games), interaktiv til o'yinlari va an'anaviy xalq o'yinlari. Masalan, «barrier games» deb ataluvchi o'yinlar vizual to'siq mavjud bo'lgan ikki yoki bir nechta ishtirokchi orasida o'tkaziladi. Bunday o'yinlar bolaning tushunish va ifodalash qobiliyatini rivojlantiradi, so'z boyligini oshiradi.

An'anaviy o'yinlar orqali til rivoji ham ilmiy jihatdan tasdiqlangan. Turkiyada o'tkazilgan tadqiqotda «An'anaviy O'yinlar Ta'lim Dasturi» bolalarning til rivoji ballarini nazorat guruhiga nisbatan sezilarli darajada oshirgan.

Kommunikativ o'yinlarning pedagogik imkoniyatlari. Kommunikativ o'yinlar bolaning til orqali muloqot qilish, so'z va jummalarni aktiv ishlatish imkonini beradi. Bu metod nutqiy kompetensiyalarni shakllantiradi: so'z boyligi, grammatik ifodalash, fikr almashish qobiliyatlari. Pedagogik jihatdan quyidagi omillar muhim:

- O'yinning makoni va tashkiloti: o'yin bolaga til bilan erkin va qiziqarli ravishda muloqot qilish imkonini berishi kerak.
- Tarbiyachining roli: pedagog bolaning ifodasiga javob beradi, yangi so'zlar taklif qiladi va fikrini kengaytiradi.
- Uzluksizlik: o'yin nutqiy jarayonni muntazam ravishda qo'llashga imkon yaratishi lozim.

Amaliy qo'llanilishi va sinov natijalari. Blokirovka o'yinlari bolaning qabul qilish va ifodalash tillarini mustahkamlaydi, so'z va jummalarni ishlatish tajribasini oshiradi. Bundan tashqari, interaktiv o'yinlar bolalarni nutq terapiyasiga jalb qilishda motivatsiyani kuchaytiradi, mashg'ulotlarga qatnashishni rag'batlantiradi.

Raqamli o'yinlar yordamida maktabgacha yoshdagi bolalar nutqini rivojlantirish tajribasi ham sezilarli natijalarni ko'rsatdi. Bolalar ekrandagi o'yinlarda so'zlarni tanlaydi, jummalarni tuzadi va muloqot jarayonida faol ishtirok etadi.

Texnologiyalar bilan integratsiya. Zamonaviy pedagogik amaliyotlarda o'yin texnologiyalari va interaktiv metodlar ko'paymoqda. Game-based learning (o'yin asosida o'qitish) nutq rivoji uchun kognitiv, ijtimoiy, emotsional va motivatsion jihatlardan foydali hisoblanadi. Bu metodika bolalarning til aktivligini oshiradi, suhbatga kirishish va fikr almashish qobiliyatini mustahkamlaydi.

Xulosa. Maktabgacha yoshdagi bolalarda nutqni rivojlantirishda kommunikativ o'yinlar samarali pedagogik vosita hisoblanadi. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, o'yin faoliyati bolalarning so'z boyligini oshiradi, fikr ifodalash qobiliyatini kuchaytiradi va ijtimoiy muloqot ko'nikmalarini mustahkamlaydi. Rolli o'yinlar, blokirovka o'yinlari va interaktiv o'yinlar bolaning tilni amaliy qo'llashini rag'batlantiradi, yangi so'z va jummalarni o'zlashtirish jarayonini tezlashtiradi. Shu bilan birga, o'yin metodikasi pedagoglarga bolalar bilan muloqot qilish, nutqiy faoliyatni kuzatish va zarur qo'llab-quvvatlash imkonini beradi. Zamonaviy texnologiyalar va game-based learning usullari nutq rivojini qo'llab-quvvatlashda samarali bo'lib, motivatsiyani oshiradi va mashg'ulotlarni qiziqarli qiladi. Shu sababli, maktabgacha ta'lim muassasalarida kommunikativ o'yinlar texnologiyasini tizimli va muntazam qo'llash bolalarning nutqiy va ijtimoiy kompetensiyalarini rivojlantirishda muhim ahamiyatga ega.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Justice, L. M., & Ezell, H. K. (2002). *Supporting oral language development in preschool children*. *Young Children*, 57(3), 20–26. <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC12292087/>
2. Kenanoğlu, T., & Duran, M. (2021). The effect of traditional games on the language development of pre-school children. *Educational Research and Reviews*, 16(2), 45–53. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1287650.pdf>
3. Ability Innovations. (2020). *Play is crucial for speech development in preschool children*. <https://www.abilityinnovations.com/blog/play-in-speech-development>

4. Hirsh-Pasek, K., & Golinkoff, R. M. (2003). *Einstein never used flashcards: How our children really learn—and why they need to play more and memorize less*. Rodale.

